

Identita se sebou

Paul Ricoeur ve své pražské přednášce pro FiACAT užil následujících slov: „tato identita se sebou, kterou lze sledovat od atomu až třeba k dubu, který zůstává týž od semene až k vzrostlému stromu ...“. Otázka je, co to vlastně „jest“, co zůstává v pohyblivém atomu až dubu „totéž“, má-li tak být založena a garantována jejich identita? Můžeme vůbec předpokládat – ve shodě s tradičním chápáním „substance“ – identitu jako zaručenou čímsi neměnným po celou dobu trvání resp. života nějakého takového atomu nebo dubu, vlastně každé jednotlivé individuální živé bytosti? Je to starý zbytek esencialismu, který tu snad už nemůže (rozhodně by neměl) dál strašit. Garanta jednoty a identity nemůžeme přece už nadále hledat v rámci předmětné ‚stránky‘ jakéhokoli ‚celku‘, a to je právě ten hlavní argument, proč musíme připustit přinejmenším u každého individuálního ‚celku‘, že má (musí mít) i stránku nepředmětnou, niternou, eventuelně subjektivní. Každé takové ‚pravé jsoucní‘ může být identické (totožné) samo se sebou jen díky tomu, že se dokáže samo k sobě vztáhnout. A aby toho bylo schopno, musí nejprve samo sebou ‚být‘, takže Ricoeurův předpoklad primárního významu paměti je dosti problematický. Paměť není ničím samostatným a na subjektu nezávislým, ale je vždycky ‚výkonem‘ pamatování (a vybavování z paměti), a to znamená výkonem subjektu, který je (musí být) primárně identický sám se sebou. Paměť onu schopnost vztáhnout se k sobě a být identický s tím, k čemu se vztahuje (totiž právě k ‚sobě‘) předpokládá, není jejím následkem nebo výsledkem. Má-li se nějaké ‚jsoucní‘ (pochopitelně jen ‚pravé‘) vztáhnout k sobě v paměti, musí především samo sebou být; rozhodně není ‚samo sebou‘ teprve díky pamatování. Musím proto nesouhlasit s Ricoeurem, že „kontinuitu existence a permanenci sebe sama zajišťuje paměť“.

(Praha, 190330-1.)